

© Editura EIKON

București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1
cod poștal 014605, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
COMAN, ADINA

Povestea preaiuscusitului Dom' Scârț și a cutiei cu scrisori /
Adina Coman. - București : Eikon, 2019
ISBN 978-606-49-0005-0

821.135.1

Adina Coman

Povestea preaiuscusitului
Dom' Scârț
și a cutiei cu scrisori

Editor: Valentin Ajder

E I K O N

2019

CUPRINS

Toamnă. Întâlniri	9
Iarnă. Sărbători	57
Tot iarnă	87
Sfârșitul iernii. Leacuri	117
Primăvară. Reveniri.....	151

TOAMNĂ. ÎNTÂLNIRI

Vara era pe sfârșite. Trebuia să mă hotărâsc totuși să mă împrietenesc cu ea. Cu casa.

Cu o casă trebuie să te împrietenеști vara. Iarna orice casă e bună. Când umbli înfrigurat pe afară, udat de lapoviță sau înghețat de ger, când te strângi înlăuntrul tău tot mai mult, către miezul tău care e încă viu și cald, orice casă e bună, e un adăpost încălzit și ocrotitor. Dar o prietenie, un atașament, uneori pe viață, e cu totul altceva. Poți locui în tot felul de case de-a lungul vieții, dar „casa ta” e un loc anume.

O cumpărasem din primăvară când lalelele și narcisele înforiseră deja în grădinața din fața intrării și arăta fermecător. Cele două tufe mari de bujori aveau boboci încă mici, dar anunțau o bogăție de flori parfumate mai târziu. Zilele treceau repede și tot amânam s-o amenajez și apoi să mă mut. Treceam adeseori pe acolo, la diverse ore, stăteam în grădina ceva mai mare din spate, într-un șezlong vechi, cu pânza decolorată, și priveam în jur sorbind un ceai, un ceai evident fără zahăr. Cine și de ce s-o fi gândit să adauge zahăr la ceai?! Devine un fel de sirop amar, cu gust medicinal. Pentru că ceaiul e amar? Doar dacă nu e de bună calitate și nu e bine preparat. Puțina amăreală îi dă toată savoarea, rotunjind astfel meșteșugit parfumul-i taninat și ușor afumat. Și

câte nuanțe de amar delicios poți descoperi la ceaiurile negre, căci cele verzi au alte dichisuri! Priveam iarba care creștea în voie, ca pe pajiște, spoită cu floricele albe și gălbioare, tufele de liliac și de iasomie care se cam sălbăticesc, nucul bătrân cu umbra lui rotată, deasă, cu iz ușor astringent de iod. Și ascultam păsările care poposeau în pom povestind în felul lor gureș verzi și uscate. Dincolo de gard, un gard de modă veche, nu prea înalt, din lemn bun, tare, nevopsit, albit de ploi și de soare, se vedeau alte case, mai mari sau mai mici, turla bisericii și cupola ei aurită și apoi colinele ce împrejmuiau orașul. Soarele apunea după coline și cerul se împurpura pentru un timp înainte ca înserarea să se aștearnă; clopotul marca trecerea cu sunet amplu, grav, cuprinzător. Îmi plăcea locul, era armonios și tihnit. Dar nu mă hotăram să rămân peste noapte acolo, să dorm acolo. Ațipisem în șezlong de multe ori și când mă trezeam îmi era bine, conștiința se înoda cu plăcere la spațiul din jur. Și totuși nu dormisem nicio noapte în casă. Și asta nu pentru că era doar în parte aranjată. Zugrăvită cu var alb peste tot, cu parchet de stejar frumos lăcuit, cu ceramică în culori calde, mediteraneene în bucătărie și în băi, cu ferestre mari, luminoasă și însorită, arăta extrem de primitoare. N-am simțit nevoia niciunei renovări. Nu adusesem încă mobilier, dar asta nu era o problemă serioasă. Chiar dacă mă gândeam că anumite obiecte sau un anumit aranjament care îmi păreau atractive acum s-ar putea să-și piardă din farmec cu timpul, nu amân timer pentru că nu găsisem „variante perfectă”, nu preferam să-mi petrec viața într-un picior, fiindcă tot chibzuiau cum să fac primul pas. Învătasem să nu mă agăț de lucruri, să accept schimbarea ca necesară și să mă amuz de câte ori era cazul, rememorând pățaniile lui Abu Kassim, negustorul bogat din „1001 de nopți” care nu și-a schimbat papucii la timp și a avut numai

de pățimit de pe urma lor. Povestea, ambiguă ca mesaj, ca toate poveștile orientale, lăsând loc cititorului pentru propriile lui interpretări și narațiuni, m-a făcut să cred că nu din zgârcenie nu renunțase el la papucii ponsosiți, ci pentru că se atașase de ei într-un fel superstițios, erau papucii cu care avusese succes în afaceri și se îmbogățise, mai puteau să-i fie folositori. Și atunci de ce amânam? Amânam să dorm în casă. Somnul se transformase treptat, an după an, dintr-o necesitate biologică, plăcută și chiar căutată, într-un inamic. Degeaba mă întrebam când, cum și de ce. Răspunsurile nu erau nici relevante și nici aducătoare de rezolvări. Nu avea niciun rost să mai schimb patul, perna, ambianța. Dormeam când și cât dormeam, iar când nu reușeam să adorm îmi găseam ceva de făcut; de obicei, citeam sau ascultam muzică, iar vara deschideam fereastra și ascultam păsările cântând. Cu timpul, am început să am idei interesante în timpul nopții; mintea nemaifiind ocupată de problemele zilei găsea asocieri inedite pe care le notam într-un caiet aflat la îndemână, pentru că dacă ațipeam, riscam să le pierd. În casa asta nu numai că era loc suficient pentru astfel de activități de noapte, dar el, locul, era cum nu se poate mai prielnic visărilor. Și totuși eu voiam să dorm acolo, să dorm în sensul cel mai uzual al cuvântului. Mi se părea că, în sfârșit, găsisem spațiul unde somnul ar veni lin și nestingherit. Mi se părea, dar ezitam să încerc. Îmi dorisem dintotdeauna o casă, mi-o imaginasem în fel și chip; chiar dacă anii treceau și nu se întrezăreau posibilități de a realiza ceva, continuam să visez. Și la un moment dat, s-a întâmplat, s-a întâmplat dintr-o dată, neanunțat prin nimic, ca toate lucrurile importante. Dacă mă gândesc la împrejurări, nu cred că ar putea fi însăilate cu vreun sens, deși ar putea să conteze faptul că am renunțat la ceva, la o ofertă ispititoare care apăruse și ea din senin. Venea prea

târziu, de mult nu mai dădeam atenție subiectului, uitasem eficient. Soluția se oferea pe tavă, cu asupra de măsură; ca o recompensă pentru timpul ce trecuse? Nu aveam încredere și oricum, lucrurile vieții nu stătuseră pe loc, își urmaseră calea lor, legându-se unele de altele prin fire nevăzute, după cum le este obiceiul. Nu ne mai puteam întoarce, era o iluzie aducătoare de neazuri. Timpul nu e un cursor pe care să-l miști de colo-colo, înainte și înapoi, schimbând ce nu-ți place în trecut, luând din evoluția lucrurilor așa cum a fost ea ceea ce este convenabil pentru prezent și construind un scenariu corectat, revizuit și adăugat „ei, dacă atunci aș fi făcut uite așa, ar fi fost...”; „dacă aș fi făcut așa” ar fi fost, probabil, „altfel” decât a fost, dar sigur nu așa cum îmi imaginez acum; de aceea-mi pare riscantă verificarea practică a ipotezei, dacă prilejul totuși apare. Am renunțat cu seninătate, chiar cu o anume voieșie, ca atunci când te eliberezi de ceva. Amintirea a avut însă aura ei de nostalgie, nostalgia după o altă vârstă, când eram tineri și ne comportam ca și cum am fi fost nemuritori.

Vara era pe sfârșite și mereu găseam un motiv care să mă îndemne să nu rămân... data viitoare... și mâine e o zi... Într-o dimineață, care începuse obișnuit, cu cafea, biscuiți și lista treburilor de făcut, mi-am dat seama că uitasem de scadența unor plăți și asta însemna un drum nu prea lung, dar foarte zgomotos, printr-o zonă comercială aglomerată mereu. Zăpușeală, plictiseală, prea mult timp consumat. M-am pornit fără niciun chef, încercând să-mi imaginez ce voi face după ce voi fi terminat corvoada. În zadar. Drumul părea că nu se mai termină, spațiul se dilata enervant sub soarele arzător. Și nu era încă amiaza. Trec pe lângă magazinul de covoare și-mi arunc privirea în vitrină. Un covor pe care nu-l mai văzusem, cusut cu fir de mătase, își etala mândru

culorile. Mă opresc să îl admir, uitând de toată neplăcerea de până atunci. În ușa prăvăliei apare turcul, patronul. Nu venea prea des; lăsa afacerea în grija colaboratorilor autohtoni? așa părea. Mă salută ceremonios, îi răspund și intrăm în vorbă. Nu poate fi lăsat singur mușteriu, nu? Îi spun că sunt în trecere, că nu caut ceva anume, ci doar mă uit pentru că îmi plac covoarele foarte mult și nu scap niciun prilej să mai admir câte unul. E un bărbat spre cincizeci de ani, cu o ținută frumoasă, leonină, cu o privire dreaptă și în ton cu o undă discretă de ironie. *Da, știu*, îl aud zicând într-o românească aproximativă, *v-am văzut de mai multe ori în magazin*. Ce spirit de observație și ce memorie! comentez în gând, negustoria e o adevărată artă. Mă invită înăuntru, cădem de acord să vorbim în engleză, *lingua franca* a zilelor noastre. Bem un ceai pe îndelete, îmi explică modele și motive din Anatolia și de la Lacul Van, exemplificând cu ilustrații dintr-un atlas și cu mai multe covoare, unul mai frumos ca celălalt, vorbim una-alta, fără o miză anume. Se făcuse târziu, trecuse de amiază, dau să mă ridic să plec, mulțumind pentru ceai și pentru taifasul foarte agreabil, și atunci zice *stai, mai stai un pic, să-ți mai arăt ceva și îl văd venind cu un covor nu prea mare, pe care îl desfășoară dintr-o mișcare. Cred că ăsta ți se potrivește și îți fac un preț bun*. O minunăție de covor, cu broderie de mătase pe urzeală foarte rezistentă de bumbac, în care culorile își schimbă nuanțele discret dând un efect de apă în mișcare sau de lumină și umbră în funcție de unghiul din care îl privești... Ispita era teribilă. Încercam să-mi temperez elanul, spunându-mi că sunt cât pe ce să mă avânt peste marginea de siguranță, căutam o retragere politicoasă. A urmat însă o negociere neobișnuită.

E foarte frumos și îmi place foarte mult, dar probabil că e și foarte scump, merită cu prisosință să fie scump... nu cred că

pot să-l cumpăr acum. Nu-mi era clar ce însemna „acum”, dar nici nu conta de fapt.

Nu e foarte scump, accentuând pe „foarte”, spune un preț, cât ai da.

E atât de frumos că nu pot să spun un preț, mi se pare nerelevant, iar cât pot eu să dau acum e, desigur, prea puțin.

Zi totuși!... ce ai putea să pierzi?... dacă nu-mi convine, nu ți-l dau; zâmbea privind îngăduitor făcâcelile mele. Era prea greu să nu-i dau dreptate, am deschis jocul, am jucat și am plecat cu covorul cu un discount impresionant.

Ai vândut în pierdere azi.

Nu-ți face griji, recuperez, pierderile și câștigurile nu sunt toate la fel.

Nu planificasem să merg „acasă” în ziua aceea, dar trebuia dus covorul. Era și un bun prilej să mai explorez casa, casa asta care-mi părea cumva fără vârstă, mică pe dinafară, dar surprinzător de spațioasă și de confortabilă pe dinăuntru, croită din linii simple ce se îmbinau armonios, tencuită în calcio-vecchio și zugrăvită cu var alb devenit în timp mat, ca nisipul în lumina albă a amiezii, cu ferestre mari încadrate de cercevele din lemn masiv, lăcuite cu un maroniu deschis, cald și cu pervazuri generoase, așteptând ghivecele cu mușcate, să le dea viață. Intrarea se făcea printr-un mic pridvor ce putea să fie folosit și ca terasă. Ușa îmi plăcea în mod special: permitea o trecere ușoară pentru oricine, indiferent ce dimensiuni ar fi avut, nu era nevoie să ai grijă, să te apleci sau să te subțiezi; lemnul, lustruit de meșter și apoi de timp, avea un miros sărat, ca lemnele de pe plajă aduse de mare și uscate la soare, amestecat cu un iz de ceară și de lac; feroneria cred că era cea de la început, făcută manual, cu urmele mărunte de ciocan vizibile. Spre grădina din spate era o altă ușă mai discretă, pentru uz interior am putea spune, deoarece

casa și grădina fuseseră gândite ca având continuitate. Nu știam mai nimic despre casa asta sau, în orice caz, nimic important; fusese construită imediat după Războiul cel Mare, avusese mai mulți proprietari, ultimul fiind o femeie între două vârste, care se stabilise demult în străinătate și care o primise moștenire de la o rudă foarte îndepărtată, pe care o cunoscuse în treacăt în copilărie și cu care nu păstrase vreo relație. Doamna voia să scape de casă cât mai repede, nu avea pentru ea nicio semnificație, era doar o complicație, viața ei organizându-se acum în altă parte. Tranzacția a fost ușoară și prețul neașteptat de convenabil, iar casa, într-o bună stare, bine întreținută și cu renovări bine gândite pentru a o adapta cerințelor confortului modern. La parter erau bucătăria, sufrageria și o baie, iar la etaj două camere și o altă baie. Într-una dintre camere urma să fie dormitorul, iar în cealaltă, biblioteca. Ambele camere de sus erau luminoase, cu soare de la prânz până seara. Bucătăria și sufrageria primeau soare tot timpul, aveau ferestre pe ambele părți. Podul destul de înalt, cât să umbli pe mijlocul lui fără să te apleci, o mică pivniță îmbrăcată în cărămidă și rânduită cu rafturi de lemn și o debara exterioară pentru lucruri de grădinărit completau ansamblul.

Am ajuns acasă după unele peripeții ce s-au adăugat într-un mod aproape comic zădufului de afară. O păclă alburie acoperise cerul, aerul devenise apăsător, de nerespirat. Tocmai când era să scap caii și să mă enervez, niște vorbe auzite în preajmă și mai ales un anumit ton al vocii mi l-au amintit pe Toma Caragiu și umorul lui înțepător, cu accente de *opera buffa*, care făcea suportabilă lumea cu toate nefericirile ei mai mari sau mai mici, cu toate hachițele ei stupide sau ridicole. Imagini și replici care m-au binedispus mi s-au infiripat în minte – monologul despre bradul de Crăciun: să

cumperi un brad pe vremea aceea¹ era o adevărată încercare, la fel ca și transportul lui în tramvaie supraaglomerate. Și odată trecut de ele nu era cazul să răsuflă ușurat. Când ajungeai în sfârșit acasă, extenuat și fericit, dădeai față în față, ca în basme, cu ultima încercare și cea mai grea, să-i faci loc bradului în cameră, încercare imposibilă de altfel fără o reorganizare temeinică a apartamentului. Măcar în casa mea este loc mult! Chiar prea mult, lipsa altor obiecte putând crea îndoieli și nehotărâri – voi vedea.

Un covor frumos are nevoie de spațiu. Nu se cuvine să șadă pe el, în neștire, diverse mobile, mai ales mobile grele, ce lasă urme de neșters. El trebuie privit în întregime ca să te poți bucura de desen și de culori. Multe motive sunt vechi, transmise de țesătoare din generație în generație, și au o anumită simbolistică ce merită deslușită. Covorul poate deveni obiectul în jurul căruia se orânduiesc celelalte obiecte din încăpere, stabilește niște relații cu ele, creează o atmosferă. L-am întins prin toate odăile. Cel mai bine se potrivea în cea pe care gândeam să o fac dormitor. M-am așezat pe el să mă odihnesc, alergasem suficient toată ziua. Mirosea plăcut, ca hainele groase ținute în dulapuri cu tutun parfumat care să alunge moliile. Ce-ar fi să fie zburător, mi-a trecut prin cap și în momentul acela un fulger imens despică cerul urmat în scurt timp de un tunet bubuitor, prelung. Tot umblând prin casă ba colo, ba dincolo, nu luasem seama că cerul se umpluse de nori negri, joși și se întunecase de-a binelea, deși nu era încă ora asfințitului. Ploaia s-a pornit repede, o perdea de apă se revărsa din cer. Mai apoi s-a pornit vântul și

ploaia s-a mai domolit, dar nu dădea semne că ar conțeni. Ierburile și frunzișul grădinii se zbuciumau într-o parte și-n alta, streșinile se auzeau șiroind. Exclus să mai plec. Voi sta peste noapte aici. Nu-mi părea rău deloc că se întâmplase așa. Aveam ceva provizii în cămară și în frigider, dar nu aveam muzică, Rahmaninov mi-ar fi căzut bine – nu pot să explic de ce, poate pentru că îl asociez cu apa, pentru că muzica lui îmi sugerează marea într-o mie de feluri, marea care nicio dată nu e le fel. Nu-i nimic. Voi asculta vântul și ploaia. Și dacă tot sunt aici când plouă, m-aș putea duce în pod să văd dacă nu se infiltrează apă prin acoperiș. Cu o lanternă de cap am urcat scara de la capătul holului, lângă baie și am deschis trapa prin culisare. Mă așteptam să fie mai greu de manevrat. Era foarte cald în pod, o căldură uscată, prăfoasă, deșertică. Lanterna făcea cercuri și dăre de lumină în întunericul încă nu prea dens, ploaia cânta pe țigla acoperișului, vântul zburătăcea cocoșul de tablă ce străjuiește hornul. Nu erau prea multe lucruri. Câteva scaune vechi, cu forme frumoase, grațioase, ce meritau atenție – restaurate, vopsite diferit, în culori tari, saturate ar deveni niște obiecte *chic*, cu personalitate –, o lampă de plafon, cu gaz, cu corpul din alamă, cu un model complicat, dantelat-oriental și cu sticlă fină, subțire, mată, dar, din păcate, crăpată, un șevalet un pic cam instabil, pătat de vopsele, o măsuță pentru ceai, tot orientală și o ladă simplă, nu prea mare, în care se țineau probabil lemnele pentru foc și care își avea locul lângă sobă. Se prea poate să fi fost în casă sobe frumoase, din teracotă smălțuită. Ce păcat că nu s-au păstrat! – încălzirea fusese modernizată. Peste tot păianjenii țesuseră cu hărnicie pânze ce se mișcau ca niște voaluri la cea mai mică adiere. Nu se simțea niciun pic de umezeală, nu picura apă înăuntru nicăieri. Continua să plouă viguros, tropotind cadențat pe acoperiș. Terminasem

¹ În anii '70 – actorul Toma Caragiu, născut în 1925, a murit la cutremurul din 1977 – începeau să se facă simțite în viața de zi cu zi tot felul de restricții și lipsuri care vor deveni tot mai drastice și mai absurde în deceniul următor.

inspecția și totuși ceva mă mai reținea, parcă uitasem ce voiam să fac și așteptam să-mi amintesc dintr-o clipă în alta, dar parcă și intenționasem să uit și ezitam să-mi amintesc... A, da, bineînțeles. Nu m-am uitat în ladă. Spațiile închise, mai mari sau mai mici, stârnesc întotdeauna curiozitatea, te invită să le cercetezi. Lucrurile adăpostite spun povești sau pun întrebări. Chiar și lucrurile banale, ce par să-și fi pierdut demult rostul și valoarea îți pun întrebări, de ce n-au fost aruncate dacă tot nu mai erau bune de nimic, cum de au rămas peste ani, iar despre cele care sunt încă interesante te întrebi de ce au fost surghiunite și uitate. Dacă spațiul interior este gol, e puțin dezamăgitor la început, dar nimicul e un mister prin el însuși, nu merită deloc să fie neglijat. Casa asta începea să se trezească și simțeam o ușoară neliniște, nu teamă, ci un soi de înfrigurare. M-am apropiat de ladă, am ridicat capacul fără efort, balamalele se mișcau ușor și nu scârțâiau – deși veche, lada fusese folosită mult timp și îngrijită – am sprijinit capacul de perete, lumina lanternei a pătruns înlăuntru. Trei pachete de mărimi diferite, dar nu mai mari decât o coală de hârtie de scris, învelite în ziar și legate cu sfoară, stăteau aranjate unul peste altul și un miros discret de frunze și de flori uscate le înconjură. Am luat pachetele sub braț, am închis lada cu băgare de seamă și am coborât din pod.

Inima îmi bătea mai repede când am ajuns în cameră. M-am așezat pe covor și am pus pachetele alături. Parcă urma să plec într-o călătorie și așteptam, cu bagajul lângă mine, să vină trenul. Nerăbdare, neliniște, curiozitate, un pic din toate. Am stat așa un timp privind pe geam. Se întunecase de tot, era târziu și înnorat, ploaia mărunță țârlăia, vântul se oprise. M-am ridicat și am deschis fereastra. Un aer rece a intrat dintr-o dată și m-am scuturat înfrigurată.

Venise toamna. Am închis fereastra cu părere de rău după vara ce tocmai plecase și am aprins lumina. Covorul strălucea în mijlocul odăii. Pe covor, pachetele. Le dădeam ocol cu privirea. Nu mai fuseseră desfăcute vreodată după împachetare. Hârtia era netedă. Ziarul își schimbase culoarea, îngălbenise ușor. M-am așezat și am dezlegat sforile cu răbdare. Apoi am despachetat cu grijă. Erau ziare de la începutul anilor '90 cu titluri de-o șchioapă pe prima pagină despre dezastre politice, sociale sau naturale și promițând alte amănunte-șoc în interior. Dacă nu erau dezastre, erau picanterii din intimitatea vedetelor de tot felul a căror viață de zi cu zi căpătase importanță națională. Pentru anii aceia părea cumva de înțeles, dar ne-am fi așteptat ca lucrurile și opiniile să se schimbe încet-încet, și totuși, peste ele parcă nici nu trecuse atâta timp, le regăseam neschimbate în ziarele momentului. De mirare era că supraviețuiserăm cu toții atâtor „calamități”, că mai aveam resurse emoționale să reacționăm, să empatizăm, să simpatizăm cu unii și cu alții, după cum eram încă îndemnați să o facem. Am împăturit ziarele și le-am pus deoparte. Pe covor, în fața mea, stăteau două grămezi de scrisori, cărți poștale, foi desprinse din caiete cu linii, bilețele – care în mod evident fuseseră scrise de mai multe persoane, scrisul era diferit – și un teanc de foi albe. Se refereau la același om oare? Mă uitam la ele și mă gândeam să le sortez cumva, să găsesc un fir de care să trag ca să deșir (sau să înșir?) povestea lor. Cronologia putea să fie o idee, dar unele hârtii nu erau datate, scrisorilor le lipseau plicurile și multe erau compuse ca și cum ar fi fost continuarea unei conversații ce se întrerupsese cu puțin timp în urmă și, ca atare, nu necesitau introducere sau nu aveau încheiere, ca și cum nu era vorba nici măcar de o încheiere provizorie, formală, din uzanțe epistolare, iar răspunsul, oricând ar fi